

Izšla vsak dan razen sobot, nedel in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravniški prostori:

2887 S. Lawrence Ave.

Office of Publication:

2887 South Lawrence Ave.

Telephone, Rockwell 4904

Cena lista je \$0.00

Entered as second-class matter January 16, 1932, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., PONDELJEK, 30. MARCA (MARCH 30), 1936.

Subscription \$6.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 63

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

LETO—YEAR XXIX

Nova konferenca lokarnskih velesil

Rusija in države male antante bodo morda izstopile iz Lige

HITLERJEVA "ZMAGA"

BERLIN, 29. marca.—Čez 44 milijonov ali 98 odstotkov volilcev v Nemčiji je danes glasovalo za Hitlerjev prelom z versajskimi pogodbami. Samo 542,898 volilcev je po nacističnem poročilu glasovalo proti Hitlerju. Nacisti pravijo, da je to bila največja "zmaga" za Hitlerja, odkar je stopil na krmilo Nemčije.

Pariz, 28. marca.—Pierre-Etienne Flandin, francoski zunanji minister, je imel včeraj dolgo posvetovanje z ministri držav male antante (Jugoslavija, Čehoslovakija in Rumunija), katerih sta se udeležila tudi sovjetski komisar za zunanje zadeve Maksim Litvinov in turški zunanji minister Rustu Aras. Po tem posvetovanju sta Flandin in Joseph Paul-Boncour, minister brez portfelja, konferirala s premierjem Sarrautem.

Izvedelo se je, da predstavniki male antante, Rusije in Turčije niso zadovoljni z govorom angleškega zunanjega ministra Edena, ki ga je imel prejšnji dan v parlamentu in v katerem je popolnoma ignoriral vprašanje zaštite centralne Evrope.

Poluradni komunikati, ki je bil sinoči objavljen, se glasi, da se bo vršila nadaljnja konferenca Anglije, Francije, Italije in Belgije, podpisnic lokarnskega pakta, v Bruslju ali v Parizu, kakor hitro bodo te države prejele Hitlerjev predlog glede poravnave porenjske krize, ki jo je izvajala nacistična vojaška okupacija Poronja.

Druge poročilo se glasi, da so države male antante in Rusija informirale francoskega zunanjega ministra Flandina, da bodo pristopile iz Lige narodov, če se bo Francija udala pritisku Anglije in revidirala svoje stališče napram Nemčiji. Predstavniki teh držav hočejo nekaj bolj konkretnega kakor je Edenovo zagotovilo Franciji glede zaštite njene meje ob Poronju.

Turški minister Aras je tudi razpravljal s Flandinom o problemu udržitve Dardanel. Omenil je, da Turčija ne bo raztrgala lausanske pogodbe, kakor je Hitler lokarnsko in versajsko, temveč se bo začela pogajati glede revizije pogodbe, da bo lahko ušla iz Dardanel. Litvinov je podprl stališče Turčije in menjuje prevladuje, da bo tudi Francija prišla popuščati v svoji opoziciji.

Austrijska zavarovalna družba ima velik primanjkljaj

Dunaj, 28. marca.—Dr. Ludwig Draxler, finančni minister, je naznanil, da znaša primanjkljaj v rezervnem skladu največje avstrijske zavarovalne družbe Penka \$50,000,000, zato pa je dejal, da bo podvzel potrebne korake, da prepreči polum. Zagotovil je javnost, da državna blagajna ni zapletena v to afero in da bo vlada iskala posojilo \$48,000,000 za kritje primanjkljaja v rezervnem skladu zavarovalne družbe.

Sovjetsko sodišče obsodilo dva špiona v smrt

Moskva, 28. marca.—Sovjetsko sodišče v Krasnojarsku, v mestu ob meji Mongolije, je obsodilo Josefa Raideka, nadzor

Izredna seja federacije SNPJ v zapadni Penni

Ker je zaradi posledic povodnji potrebna nujna akcija in ne moremo čakati redne seje federacije društev SNPJ v zapadni Pennsylvaniji, sklicujeva izredni sestanek te federacije za 5. aprila, to je prihodnjo nedeljo ob deseti uri predpoldne v Slovenskem domu, 57. ulica in Butler v Pittsburghu, Pa. Na ta sestanek so povabljeni tudi društveni odborniki vseh društev SNPJ v pittsburski okolici, katerih člani so prizadeti zaradi povodnji.

Odborniki vseh društev SNPJ v Pittsburghu in okolici so pozvani, naj preiščejo in ocenijo vso škodo prizadetih članov, da bodo mogli poročati na sestanku prihodnje nedelje in da bomo mogli vsi skupaj pravično in nepristransko zaključiti glede najnujnejše finančne pomoči, katero pričakujemo od SNPJ.

JOHN TERČELJ, predsednik.
JAKOB AMBROŽIČ, tajnik
federacije SNPJ zapadne Penne.

Domače vesti

Cez 60 članov SNPJ prizadetih v Veroni, Pa.

Center, Pa.—V bližnji naselbini Veroni, v kateri živi dosti Slovencev, je 61 članov SNPJ (društvo 216) prizadetih zaradi povodnji. Nekaj njihovih hiš je voda odnesla, druge so pa napol podrti in le malo je ostalo nepoškodovanih. Ro ulicah je toliko blata, da je nemogoče hoditi od hiše do hiše.

Milwaukee novice

Milwaukee.—V sanatoriju v Wauwatosa je umrla Nežka Poldraž, stara 19 let. Zapuška očeta, brata, dve sestri in strica.—Hčerka Luke Schoba si je pri igranju zlomila roko, dočim se je Joe Plaznik pri neki nezgodi zelo poobil na nogi.—Fr. Medved je težko bolan na pljučnici, dočim je John Lenko, gl. tajnik JPZS, srečno preštel težjo bolezni.—Poročila sta se Jos. P. Pauc in Angelina Gole.—Goštilničarka Mildred Goričar, ki je bila pred nižjim sodiščem obsojena v plačilo \$250 kazni, ker je nekemu pijanemu rojaku prodala kozareček žganja, je bila te dni pred prizivnim sodiščem oproščena.—Ivanka Stuller je prejela žalostno vest, da je v Ljubnem v Savinjski dolini umrla njena 75-letna mati Ana Šimonc, ki zapuška v Ameriki tri sinove in tri hčere.—John Dobnik je pa bil obsojen, da je v Gaberju pri Št. Jurju umrl njegov oče Franc Dobnik v starosti 86 let.

Clevelandске vesti

Cleveland.—Zadnje dni je umrl pionir Mike Tomšič, star 82 let in doma iz Javke pri Žužemberku. V Ameriki je bil 45 let in tu zapuška sina in tri hčere.—Dafje je umrl John Perušek, star 63 let in doma iz Babnega polja pri Rakeku. V Ameriki je bil 33 let in tu zapuška ženo, sedem sinov in dve hčeri.—Umrila je tudi rojakinja Lucija Boldan, roj. Golovšek, stara 55 let in doma iz Griže pri Celju. Tu zapuška moža, v Akronu pa sestro.—Ivan Zupan, urednik Glasila KSKJ, je bil zadnje dni obveščen o smrti svoje matere, bivše posestnice na Selih pri St. Jurju pod Kumom. Pokojnica, ki zapuška v Ameriki dva sinova, je bila stara 81 let.

niko železniške delavnice, in Konstantina Pecurina, delovodja v isti delavnici, v smrt na obsodbo špionaže in sabotaže, pet drugih obtožencev pa je dobilo težke zaporne kazni. Raiderek in Pecurin sta bila spoznana za kriva tajnega sodelovanja z neko "zunanjo vlado in uničevanja lastnine sovjetske železnice."

Novi spopadi med sovjeti in Japonci

Konflikti ob meji so vsak dan v teku

Moskva, 28. marca.—Danes je prišla vest iz Sibirije o novem spopadu med japonskimi in ruskimi stražami ob meji Mandžurije. Trije Japonci so bili ubiti v tem spopadu. To je že četrta japonsko-ruski spopad v zadnjih treh dneh. Zadnje sredo je bila bitka pri Hundžunu, južnozapadno od Vladivostoka, in v četrtek je bil nadaljnji konflikt, v katerem so bili topovi in aeroplani v akciji.

Najnovejši spopad je bil ob reki Arguni blizu Borzinskega. Sovjetsko poročilo se glasi, da je pet japonskih konjenikov prekorajilo mejo in sprijeli so se z rusko obmejno stražo, katera je ustrelila tri Japonce, ostala dva sta pobegnila nazaj čez mejo. Sovjetska vlada je na vse te napade protestirala pri japonskem poslanstvu v Moskvi. Nadalje je prišla vest, da je japonska vlada odklonila sovjetski načrt glede mešane komisije za poravnavo sporov med Japonci in zunanjim Mongolijo.

Tokio, 28. marca.—Japonski diplomat iz zunanjega urada, Eiji Amau, je včeraj zvrzel vso odgovornost za spopade ob rusko-mandžurski meji na Rusijo in dramatično izjavil: "Japonska se mora pripraviti na vojno s Sovjetsko unijo."

Redukcija religijnih davkov v Illinoisu

Chicago, 28. marca.—Državna religijna komisija je na svoji včerajšnji seji odobrila redukcijo podpore religijnim klientom 8.4%, ki stopi v veljavo prihodnji mesec. Za oskrbo revežev v aprilu je potrebna vsota \$5,232,054, v zadevnem skladu pa je \$519,043 manj. Znižanje bodo uveljavili okrajni religijni uradi po svoji uvidevnosti, kar pomeni, da bo religijni klientom v nekaterih okrajih znižana podpora do 50 odstotkov. Zaeno je bilo naznanjeno, da se bo državna legislatura sestala na izrednem zasedanju 21. aprila. Razpravljala bo o ustanovitvi novega religijne sistema, ki naj bi nadomestil državno religijno komisijo, katera bo razpuščena 1. maja. Nekateri so izrazili dvom, da bi državna legislatura, ki bo zborovala samo devet dni, ustanovila nov religijni sistem. E. E. Ferebee, glavni statistik, je posvaril člane državne komisije, da niso storili še ničesar glede oskrbe delavcev, ki so sedaj uspešni pri gradnji religijnih projektov, a bodo odpušteni v aprilu v smislu programa uprave WPA.

proščenih. Včeraj je pa sodišče obsodilo trinajst hitlerjevcev v kratek zapor.

Proces proti socialistom v Austriji zaključen

Dunaj, 28. marca.—Masna sodna obravnava proti tridesetim socialistom, ki so bili obtoženi "veležizdaje" s tem, da so vodili podzemsko socialistično propagando, je bila te dni končana. Stirinajst obtožencev je oilo obsojenih v zapor raznih dolgotrajnosti, šestnajst je bilo o-

KONGRESNA PREISKAVA TOWNSENDovega GIBANJA

Organizatorji vlečejo mastne dohodke

MILIJON DOLARJEV

Washington, D. C., 28. marca.—Posebnemu kongresnemu odseku, kateremu je bila poverjena preiskava Townsendovega penzijskega gibanja, je bila na prvi dan zaslišanja predložena evidenca, da nekateri organizatorji Townsendovih klubov vlečejo velike dohodke.

Po izpovedi prič, ki so nastopile pred odsekom, prejema Edward Margett, bivši trgovec s pohištvo v San Franciscu, \$1800 do \$2000 na mesec kot direktor Townsendovih klubov v severnem kalifornijskem distriktu. Ta vsota predstavlja 20 do 40 odstotkov denarja, ki ga člani teh klubov prispevajo glavnemu stanu Townsendove organizacije v Washingtonu.

Kot prva priča je pred odsekom nastopil Robert E. Clements, ki je zadnje sredo resigniral kot tajnik Townsendove organizacije. On je povedal, da je v deželi že nad tisoč klubov s sto in več člani, ki pošiljajo svoje prispevke glavnemu stanu v Washingtonu. Priznal je, da ni ekonom, toda uveren je, da ima Townsendov penzijski načrt, ki določa starostno pokojnino \$200 na mesec osebam stari 60 in več let, zdravo priložnost, da je izvedljiv. On je tudi očrtal ustroj organizacije. Klub se lahko ustanovi s sto in več člani in izposluje čarter od glavne organizacije, ki stane \$25. Vsi člani se zavežejo, da bodo plačevali mesečne prispevke. Del teh prispevkov si razdelijo distriktalni in državni organizatorji in direktorji med seboj na podlagi medsebojnega dogovora, ostala vsota pa gre v blagajno Townsendove organizacije.

Clements je dalje izpovedal, da je imela Townsendova organizacija skoro milijon dolarjev dohodkov od svoje ustanovitve v januarju l. 1934. Njegova plača in dividende v preteklem letu so znašale \$12,385, poleg tega pa bo dobil najmanj \$25,000 za svoje delnice od glasila Townsendove organizacije, ko bo njegova resignacija stopila v veljavo 1. aprila. Organizacija mu je plačevala tudi vse stroške v zvezi z njegovo tajniško službo. Ti so znašali preteklo leto do \$10,000. V tej vsoti so vključene najemnina razkošnega stanovanja v Washingtonu, plače služabnikov in vozni stroški, ki so samo v enem mesecu znašali \$800.

Pogajanja za mir v vzhodni Afriki

Mussolini povabil reprezentanta Lige narodov v Rim

Rim, 28. marca.—Diktator Mussolini, katerega je Liga narodov obsodila kot napadalca, ko je njegova armada invadirala Abesinijo, je sedaj pripravljen na pogajanja glede končanja afriške vojne.

Diplomatični krogi so naznanili, da je fašistični diktator formalno povabil Salvadora de Madariaga, reprezentanta Španije, kateremu je Liga narodov poverila nalogo, naj podvzame korake za končanje sovražnosti v Afriki, v Rim na razgovor.

Madariaga najbrž ne bo sprejel povabila, ker, ako bi hotel biti nepristranski, bi moral iti tudi v Addis Ababo, to potovanja pa bi vzelo preveč časa.

Fašistično povabilo je sledilo uradni akciji Italije in Abesinije, ki sta zapleteni v afriški konflikt. Cesar Selassie je brezpogojno sprejel apel Lige narodov, naj pristane na mirovna pogajanja. Mussolini je tudi sprejel apel, ampak s pridržki in zahtevami po teritorialnih koncesijah. Stavil je tri pogoje, ki so:

Liga narodov mora ustaviti izvajanje ekonomskih sankcij proti Italiji.

Revidirati mora obsodbo, da je Italija napadalka v afriški vojni.

Liga ne sme vplivati na cesarja Selassieja, da ta ne bi pristal na italijanske zahteve glede teritorialnih koncesij v Abesiniji.

London, 28. marca.—Britski krogi so označili Mussolinijeve pogoje za mir v Afriki za "fantastične."

Španija preprečila zaplembo zemlje

Dva ubita v novih političnih izgrelih

Badajoz, Španija, 28. marca.—Španske avtoritete so pognale nekaj 60,000 delavcev z veleposestev, ki so jih zasedli v tem distriktu. Povedale so jim, da ne bodo dovolile nepostavnega prilaščanja zemlje in da morajo čakati vladne akcije.

Španska vlada je nedavno naznanila, da bo razdelila veleposestva med delavce, toda doslej ni podvzela še nobenega koraka v tem oziru. Razdelitev zemlje zahteva Splošna zveza poljedelskih delavcev, katero tvorijo socialisti, komunisti in drugi radikalni delavci. Člani te organizacije so tudi okupirali zemljišča v tem distriktu, ker so se naveličali čakati na vladno akcijo.

Miguel Granados, governor province Badajoz, je poročal madridski vladi, da so se delavci umaknili z zasedenih zemljišč v smislu vladne odredbe in da ni bilo nemirov. Ta zemljišča so last graščakov in grofov, ki žive v Madridu, dočim posestva upravljajo njih direktorji.

Madrid, 28. marca.—Politični izgrezi so ponovno izbruhnili v nekaterih španskih mestih. V Malaganu je prišlo do spopada med fašisti in komunisti, v katerem je bila ena oseba ubita in osem ranjenih. Druga bitka med levčarji in fašisti je bila v teku v Coruni in ubit je bil eden komunist, trije fašisti pa so bili obstreljeni. V glavni urad katoliške mladinske organizacije v Leonu je bila vržena bomba, ki je razdejala poslopje.

MINNESOTSKI LABORITI ZA TRETJO STRANKO

Okrajna konvencija proti novi stranki letos

DRŽAVNA KONVENCIJA ZA

ST. PAUL, MINN., 29. marca.—Farmarsko-delavska stranka države Minnesote je včeraj sprejela resolucijo za ustanovitev splošne "tretje" stranke, ki naj nastopi v letošnji volilni kampanji.

St. Paul, Minn.—Najvažnejša sekcija minnesotske farmarsko-delavske stranke, namreč stranka okraja Hennepin, se je na svoji konvenciji izrekla proti formiranju splošne farmarsko-delavske stranke v tem letu. Resolucija H. Y. Williamsa, organizatorja Farmarsko-delavske politične federacije, je bila porazena z veliko večino.

Ta resolucija je nalagala okrajni delegaciji, da na državni konvenciji farmarsko-delavske stranke delujejo, da se konvencija izreče za takojšnjo ustanovitev splošne farmarsko-delavske stranke. Doblila je malo zagovornikov.

Večinoma vsi voditelji minnesotske farmarsko-delavske stranke so jo pobiljali iz enega ali drugega razloga. William Mahoney, bivši laboritski šupan v St. Paulu, ki je bil pri zadnjih primarnih volitvah sopen nominiran za isto mesto, jo je pobiljal, "ker bi tretja stranka le porazila Roosevelta. In če bi se to zgodilo, bi dobili reakcijo, Liberty ligo, Hooverizem in fašizem." Poudarjal je, da je organizirano delavstvo pod sedanjjo administracijo najbolj napredovalo v svoji zgodovini.

Slično so argumentirali tudi nekateri drugi Rooseveltovi laboriti. Drugi so sopen poudarjali, da bi ustanovitev take stranke v tem letu pomenilo nov polom, ker organizirano delavstvo še ni pripravljeno na ta korak. Prvo je treba zgraditi gibanje po državah in ko bo to storjeno, ustanovljenje državne farmarsko-delavske stranke, tedaj šele naj se skliče konvencija za ustanovitev nove splošne stranke. V tem smislu je bil končno tudi sprejet predlog ali resolucija.

Slično stališče bo najbrž zavzela tudi državna konvencija, kar pomeni, da se minnesotski farmar-laboriti ne bodo letos pridruživši nobenemu gibanju za ustanovitev "tretje" stranke. Glavni vzrok temu je, ker hočejo pri predsedniških volitvah zlestiti na Rooseveltovo voz.

Za ustanovitev splošne farmarsko-delavske stranke za prihodnje predsedniške volitve se najbolj ogrevajo komunisti, ki so obrnili ves propagandistični aparat v to smer. Razvidno pa je že sedaj, če bo prišlo res do konvencije in ustanovitve "nove stranke", da bodo v tej stranki večinoma le komunisti. To bi pomenilo enak fiasko kakor so ga komunisti doživeli leta 1924, ko so ustanovili "federativno farmarsko-delavsko" stranko, katere je takoj po čiškaški konvenciji izhlapela.

Pred takim eksperimentom svari socialisti in dalekovidnejši unijski voditelji, ki so naklonjeni delavski stranki. Po mnenju teh elementov je vsak poskus usojen izjalovljenju, v katerem ne sodeluje precejšen del organiziranega delavstva. Masna delavska stranka brez organiziranega delavstva je fikcija — nemogoča. In za enkrat niti progresivne unije niso pripravljene na sodelovanje v gibanju za organiziranje nove splošne

(Dajle na 3. strani.)

Rudarski stavkarji v pohodu proti glavnemu mestu Mehike, kjer so predložili svoje pritožbe predsedniku Cardenasu.

Vesti s Primorskega

SANKCIJE IN ŠOLA V ITALIJI

Zelo okrnjen pouk

Trst, marca 1936. — Kljub temu prizadevanju fašizma, da prikrili ljudstvu posledice sankcij, ki so zelo občutne, se po-
 kate, da tega dolgo ne bo mogel presoditi, vendar pa la-
 teko posamezne do-
 zabeležimo posamezne do-
 kke v življenju Italije, ki so
 ana posledica sankcij. Čelo na
 gojnem polju namreč, kjer so
 listi žrtvovali vse in kamor
 polagali največ važnosti, so
 arali okrniti marsikaj, ravno
 ed tako zelo omalovažujočih
 nkcij. Vsled pomanjkanja pre-
 ga so namreč na vseh ljud-
 h šolah, kjer pride to v poš-
 seveda, skrajšati pouk za
 em ur tedensko. Poleg ostale-
 se predlaga v ravnanje vsem
 zadetim šolam še sledeče: 1.
 mori med posameznimi urami
 odpadajo, 2. obiski staršev
 lo ne smejo prekinjati pou-
 3. naj bo nadalje čim manj
 menih šolskih lekcij in konč-
 naj se na vsak način zmanjša
 trošnja papirja vsaj za polo-
 prejšnje.

1000 ranjenih in bolnih bodo je v najkrajšem času odpe- ljal iz Afrike

Mesina, febr. 1936. — Med
 izrazičnejšimi vestmi se širi
 ti, da bodo italijanske ladje
 najbližji bodočnosti pripeljale
 aj v Italijo čez 10.000 bolnih
 ranjenih vojakov. Med temi
 oji je baje prav veliko števi-
 kuzenih iz najrazličnejših
 zdravljivimi boleznimi, za ka-
 se že pripravljena izolirana
 orišča. Namesto teh bo faši-
 na vlada poslala v Afriko no-
 oddeke, ki bodo nadomestili
 eg bolnih in ranjenih tudi
 de na bojišču.

EKZE OBSODBE V TRSTU

Turina, dr. Sosič, Roman Pa-
 hor in Anton Ferluga konfini-
 rani

Trst, marca 1936. — Dne 15.
 ruarja tega leta, je tržaški
 fekt Tiengo sklical sejo kon-
 acijske komisije za tržaško
 rajino, ki je obsodila zdrav-
 a dr. Stanka Sosiča in absol-
 na trgovske visoke šole dr.
 adimira Turino in Romana
 orja iz Trsta na pet, zaseb-
 a uradnika Antona Ferluga s
 ntovela na štiri in dvanajst
 tov z Opčin, katerih imen ne
 remo zaznati, na tri leta kon-
 acije. Kraj, kamor jih bodo
 portirali, ni še določen.
 Posebno kruta je obsoda Roma-
 a Pahorja, ki je že skoro pet
 prebil v konfinaciji na otoku
 ni in zapuša doma ženo in
 lega otroka.
 Vsem tem konfinirancem oč-
 o, da so sodelovali pri znani
 čni akciji, ki je bilo na Tr-
 kem Krasu obdarovanih več
 venskih otrok z obleko, knji-
 mi in sladlicami. Fašistične o-
 ati so videle v tej obdaritvi
 ok, ki je morala biti spričo
 mer tajna, ki pa ni imela no-
 tega političnega, temveč zgolj
 itativen značaj, bogve kakš-
 nacionalno ali politično ali
 rda celo internacionalno ak-

cijo ter je odredila silno obsež-
 no preiskavo, ki je bila spričo
 nedolžnih darov, ki so bili namen-
 jeni najmlajšim, naravnost
 smešna. Sedaj pa je sledila še
 tako kruta kazen šestnajststori-
 ce, na katere je padel sum, da ute-
 gnejo biti udeleženi pri tej akciji.
 Obsodba je zopet nov dokaz za
 slabo vest sedanje Italije in za
 njo hoče fašizem skriti svoj
 strah pred preobratom, ki mu
 neizbežno preti. Ta obsodba pa
 naj bi tudi zunanji svet, ki še
 vedno sanja o posebni civilizacij-
 ski misiji Italije, odprl oči in
 sprevidel, kako postopa Italija,
 ki se ponaša s svojo tisočletno
 kulturo, napram narodnim manj-
 šinam, ki so prišle pod njeno o-
 blast po zaslugi in vojnem uspe-
 hu antantnih čet.

Vabijo izseljence domov

Trst, febr. 1936. — Čim dalje
 več je slučajev, ki se dogajajo
 po naših vaseh, in sicer, da fa-
 šistične oblasti in karabinjerji
 hodijo po naših domovih in ob-
 ljubljajo staršem razne koncesij-
 je, če poskrbijo, da se njihovi
 sinovi vrnejo iz inozemstva, zla-
 sti oni, ki še niso odslužili voja-
 škega roka. Kljub temu, da so
 vsi, ki se niso odzvali vojaške-
 mu vabilu obsojeni od vojaškega
 sodišča kot dezertjerji, obljubja
 navaden karabinjer ali brigadir,
 da je v slučaju vrnitve vsake ob-
 sode prost, moral bo odslužiti
 le navaden rok. Dalje obljube-
 je posameznim, ki so jim bile
 svojčas radi kakšne politične
 pretveze odvzete razne koncesij-
 je, da bodo te dobili nazaj itd.
 Poleg tega stavijo navadno še
 zahteve staršem ali drugim so-
 rodnikom, da to sporoči izseljen-
 cev v tujino in na vsak način
 preskrbe, da se to vrne. Kakšne
 namene zasledujejo fašistične o-
 blasti s temi obljubami, lahko
 vsakdo ugane, vendar pa opo-
 zrajmo, naj bodo posamezniki
 previdni in naj ne nasedajo va-
 ljivim zankam.

Vojaki, ki so dobili trimesečni dopust odpoklicani

Trst, marca 1936. — Pred kak-
 im poldrugim mesecem je Mus-
 solini poslal večje število voja-
 kov na trimesečni dopust. Med
 temi je bilo največ fantov, ro-
 jenih leta 1913 in pa takih, ki
 so bili od zdravniške komisije si-
 cer potrjeni za afriško bojišče,
 a so bili potrebni okrepčila. Za-
 dnji teden pa so vojaška oblast-
 va začela polagoma te klicati
 nazaj, kljub temu, da rok dopu-
 sta še ni pretekel. Ti predčasni
 odpoklici so se baje izvršili za-
 to, ker rabijo moštvo za dopol-
 nitev posameznih garnitur, ki
 jih neprestano pošiljajo na abe-
 sinsko bojišče.

EKSPLOZIJA NA POKOPA- LIŠČU

Bojevniki iz svetovne vojne in
 tri granate, o katerih je za-
 hteval, naj jih položijo z njim
 v skupni grob

Dne 1. marca so pokopavali
 pri Sv. Ivanu blizu Gorice pose-
 stnika Franka Čurgaja. Pokoj-
 nik je bil med vojno na škofem
 bojišču in ko se je vojna končala,
 je prinesel domov tri granate,
 ki jih je zvesto čuval kot spomin
 na prestano trpljenje v svetov-
 ni vojni.
 Čurgaj je naročil, da morajo

te tri granate položiti ob njego-
 vem zglavju v grob. To željo so
 mu hoteli izpolniti, toda ko so
 spuščali krsto v jamo, je po ne-
 sreči eden izmed pogrebcev za-
 del z nogo v eno izmed granat
 ter povzročil strašno eksplozijo.
 Granata se je vžgala in se razpo-
 čila z nepopisno silovitostjo. Pr-
 vi eksploziji je sledila še druga.

Pogrebci so seveda bežali na
 vse strani. Seje ko se je razbur-
 jenje poglobilo, so prihiteli vašča-
 ni na pokopališče, da vidijo raz-
 dejanje. To je bilo res strašno.
 Na kraju, kjer je bila izkopana
 jama za Čurgaja, je granata
 izvrtala pet metrov globok li-
 jak. Ob njegovem robu sta leža-
 li dve močno razmesarjeni tru-
 pli. Kakor so naknadno ugotovi-
 li, sta bili to trupli Čurgajeve
 vdove, ki je stala tik groba svo-
 jega moža in fanta, ki je poma-
 gal grobarju pri delu. Nearečni
 Čurgajevi je granata odtrgala o-
 be nogi, grobarjev pomočnik pa
 je bil razmesarjen na drobice.
 Tudi šest drugih pogrebcev je
 bilo hudo ranjenih in dva izmed
 njih se zaradi hudih poškodb bo-
 rita s smrtjo.

Učinek eksplozije je bil nepo-
 pisen. Zračni pritisk je izruval
 iz zemlje in prevrgel šestnajst
 nagrobnikov in križev. Najbolj
 čudno pa je to, da je ostala kr-
 sta z mrličem nedotaknjena tik
 roba lijaka, ki ga je bila izkopala
 granata. Ranjence, ki kažejo po-
 leg ran tudi znake zastrupljenja,
 so prepeljali v goriško bolnišni-
 co, kjer so v zdravniški oskrbi.

Konfinirani

Se pred kratkim smo objavili
 daljše poročilo o nepojasnjenih
 aretacijah, ki so bile izvršene o-
 krog božiča v Trstu in bližnji o-
 kolici. Aretiranih je bilo 22 oseb,
 baje zaradi božičnih darov, ki
 jih je prejelo precejšnje število
 revnih ljudi po vsem Krasu. O-
 menili smo tudi govorice, ki so
 se širile o teh božičnih darovih.
 Pretekli četrtek je poročalo o
 aretacijah tudi večerje "Česke
 Slovo", v katerem je objavil L.
 Stranski daljše poročilo iz Rima
 o položaju Slovanov v Italiji. V
 tem poročilu pravi, da so bile
 darovom priložene tudi troboj-
 nice in razni pozivi. V zvezi s
 tem pa beleži nekatera zanimiva
 dejstva, ki kažejo na hitlerjev-
 sko propagando.

Preiskava, kakor vse kaže, ni
 dala konkretnih rezultatov, ven-
 dar je ostal na aretirancih sum.
 Zaradi tega so bili sredi prete-
 klega meseca postavljeni pred
 tržaško konfinacijsko komisijo.
 Menda baš 15. februarja so bili
 obsojeni: uradnik Roman Pahor,
 dr. Vladislav Turina in zdravnik
 dr. Stanko Sosič na konfinacijo
 po 5 let, uradnik Ferluga na 4
 leta, nadaljnjih 12 (ali 18?) o-
 penskih fantov pa na konfinaci-
 jo po 3 leta. Nekaj dni nato so
 bili tudi že odvedeni v konfin-
 acijska taborišča.

Aretacije in obsode

V zadnjem času je bilo po de-
 želi izvršenih spet več aretacij.
 Pred tržaškim sodiščem je bil
 obsojen 40-letni mesar Ivan Pun-
 tar s Proseka zaradi bega čez
 mejo na 3 mesece zapora. Beg
 so ugotovili po razglednici, ki jo
 je poslal iz sosedne države svo-
 ji družini. Pred goriškim sodiš-
 čem je bil obsojen 57-letni Va-
 lentin Poljanec iz Zgornje Tri-
 buše na 4 mesece zapora, ker je
 doma skrival dve stari puški in
 več nabojev.

V Podbrdu so karabinjerji a-
 retirali 27-letnega Angela Rejca
 in 28-letnega Franceta Kemper-
 la, ki ju je tolminsko sodišče iz
 neznanih razlogov obsodilo na
 zapor po nekaj mesecev in na de-
 narno kazen po 800 lir. Nadalje
 sta bila na zahtevo tolminskega
 sodišča aretirana tudi 24-letni
 Leopold Mlakar in 45-letni Fran-
 ce Ortar iz Trtnika. Na Slapu pri
 Idriji je bil aretiran 41-letni Jo-
 sip Rutar, ki ga je nekdo ova-
 dil da skriva doma nekaj smodnika
 in staro avstrijsko vojaško bo-
 dalo. V St. Vidu pri Vipavi pa je
 bil iz neznanih razlogov aretiran
 56-letni Peter Lipovšek.

Drobne novice iz Primorja

V Trstu je bil, kakor smo po-
 ročali, aretiran tudi trgovec Gre-
 gorij od Sv. Jakoba Prvotno so
 ljudje menili, da so ga aretirali
 hkrati z drugimi, baje zaradi
 božičnih darov. Ko so bili Pa-
 hor, dr. Turina in dr. Sosič
 skupno s ostalimi konfinirani, se
 je izkazalo, da Gregorija niso
 spravili v zvezo s njimi, ker je
 ostal še nadalje v zaporu. O nje-
 govih aretaciji krožijo razne go-
 vorice, katerih verodostojnosti
 vsekakor še ni mogoče dognati.
 Nekateri menijo, da je bil are-
 tiran zaradi nekkih besed.

Po Krasu se je v zadnjem ča-
 su zelo razvila lesna industrija.
 Povsod sekajo dreve in tudi bo-
 re, ki jih rabijo zlasti kot grad-
 beni les. Oblasti so dovolile, da
 se smejo posekati tudi drevesa
 s premerom po 15 do 20 cm.

Stečajni in poravnave. — Me-
 seca januarja in februarja je bi-
 lo na Goriškem 10 stečajev ni
 poravnav. Med drugimi so napo-
 vedan stečaj Josip in Ivan Vid-
 mar v Ajdovščini ter Stavbena
 zadruga v Vrtojbi.

Zaradi sankcij je bil pred
 kratkim izdan dekret, po kate-
 rem rabijo v Italiji za motorni
 pogon le še mešanico bencina in
 alkohola. Po predpisih dekreta,
 ki je stopil v veljavo že 21. fe-
 bruarja, mora biti bencinu pri-
 mešanega 20% alkohola domače
 produkcije.

S parnikom "Maria di Savoia"
 so pripeljali iz Vzhodne Afrike
 veliko število ranjenecv v Itali-
 jo. Med njimi je tudi več Slove-
 cev, ki so jih razmestili po raz-
 nih bolnišnicah v Italiji. Druge
 ranjence so deloma poslali do-
 mov.

V Gorici so oblasti za nekaj
 časa zaprle prodajalno specerij-
 skemu trgovcu Borisu Staniču
 na trgu Vittoria, ker je baje
 prodajal blago po višji ceni, ka-
 kor je bila določena z uradnim
 cenikom.

Smrtina nesreča. — Dne 29.
 februarja se je v Trstu smrtno
 ponesrečil 50-letni Josip Skara-
 bot. V ulici Fabio Severo ga je
 povozil osebni avto. Šofer, ki je
 skušal avto v zadnjem trenut-
 ku ustaviti, je spričo sunka za-
 del z glavo v prednje steklo in
 se nevarno ranil po obrazu. Oba
 so prepeljali v bolnišnico, kjer
 je Skarabot kmalu podlegel po-
 škodbam.

Kukluksarji spet pa- radirajo po Floridi

Jacksonville, Fla. — Zadnji pe-
 tek zvečer je več sto moških in
 žensk korakalo po ulicah tega
 mesta v kuklukskanskih ha-
 ljah, kapucih in z maskami na
 obrazih, na čelu povorke so pa
 nosili bleščeči križ iz električ-
 nih žarnic. Pred pohodom so
 kukluksarji imeli shod, na ka-
 terem so protestirali proti izja-
 vi socialističnega voditelja Nor-
 mana Thomasa, da je njihova
 organizacija orgovorna za u-
 mor socialisti Jos. Shoemaker-
 ja v Tampu.

Minnesotski guverner zagovarjal kolektivizem

St. Paul, Minn., 28. marca. —
 Minnesotski guverner Olson je
 včeraj govoril na državni kon-
 ventiji farmarsko - delavske
 stranke, ki katera ga letos kandi-
 dira za zveznega senatorja. Ol-
 son se je izrekel za odpravo pri-
 vatnega kapitalizma in za vlad-
 no lastništvo ter kolektivizacijo
 red. Ostro je kritiziral federal-
 no vrhovno sodišče in izjavil, da
 je potrebna revizija ustave za
 miren in demokratičen prehod
 iz kapitalizma v kolektivizem.

Ali ste naročili na dnevnik
 "Prosveta"? Podpirajte svoj list!

Prizor iz demonstracij stavkujočih hišnih uslužbencev v New Yorku

Iz obravnave proti barbarom v Floridi

Branitelji obtožencev vidijo vse komu- nistično

Tampa, Fla., 28. marca. — Dr-
 žavni tožilec pri obravnavi pro-
 ti trem bivšim policajem, ki so
 obtoženi divjaškega uboja soci-
 alista Joe Shoemakerja in biča-
 nja treh njegovih tovarišev za-
 radi delavskih aktivnosti, so
 včeraj izjavili, da so zadovoljni
 s šestorico porotnikov. Zago-
 vornik treh obtožencev je pa iz-
 javil, da bo porotniške izjreban-
 ce še izpraševal glede njih po-
 političnega mišljenja, zlasti kaj
 mislijo o ameriških idealih in
 komunizmu.

Zagovornik Pat Whitaker ho-
 če narediti vtis, da so bili na-
 padeni delavci komunistični a-
 gitatorji. Včeraj je Whitaker
 imel dolg brzojavni konflikt z
 Normanom Thomasom v New
 Yorku, bivšim predsedniškim
 kandidatom socialistične stran-
 ke, ki je odbornik Unije za ei-
 vilne svobodščine. Whitaker je
 obdolžil to organizacijo, katera
 ima podružnico v Tampu, da je
 komunistična. Thomas mu je
 brzojavno sporočil, da edini na-
 men te organizacije je, da bra-
 ni ameriške tradicije civilnih
 pravic. Te tradicije so bile ne-
 aramno pogažene z zadnjimi
 barbarskimi nasilstvi v Floridi.

Vlada Nove Zelan- dije podprla Anglijo

Wellington, Nova Zelandija,
 28. marca. — Delavska vlada,
 ki je prišla na krmilo pri ne-
 davnih volitvah, je naznanila,
 da bo podpirala stališče britske-
 ga kabineta pri reševanju nove
 evropske krize, ki jo je povzro-
 čila nacijska vojaška okupaci-
 ja Porenja. Premier Michael
 Savage je izjavil, da sistem ko-
 lektivne zaštite, kakršnega pro-
 pagira Anglija, bo utrdil mir v
 Evropi in pospešil splošno razo-
 rožitev.

Politično zborova- nje v Washingtonu

Everett, Wash. — Common-
 wealth federacija države Wash-
 ington je za 4. aprila sklicala
 državno konvencijo v tem mestu.
 To gibanje je v državi že precej
 močno. Pri zadnjih primarnih
 volitvah v Seattle je bil njen z-
 upanski kandidat poražen le z
 majhno večino, dva od treh in-
 dorsiranih kandidatov za koncil-
 mana pa sta bila nominirana.
 Federacija je dobila veliko gla-
 sov po vsej državi.

Munijski baroni za- htevajo velike profite

London. — Vladni program o-
 boržene pripravljenosti je nale-
 tel na velike zapreke. Izdeloval-
 ci municije in bombnih letal za-
 htevajo ogromne profite, s tem
 pa so izzvali opozeljo pri ljud-
 stvu. Delnice štirih letalskih in
 munijskih firm, katerih nomi-
 nalna vrednost je bila pred ne-
 kaj meseci \$25,000,000, imajo
 sedaj tržno vrednost \$125,000,-
 000. Vlada je naznanila preiska-
 vo poslovanja teh družb in te se-
 danj silovito protestirajo pro-
 vmešavanju v njih privatne za-
 deve.

Minnesotski laboriti za tretjo stranko

(Nadaljevanje s 1. strani.)
 stranke pred volitvami. Senti-
 ment pa je med njimi, da se s
 tem delom prične prihodnje le-
 to in aktivno poseže v kongres-
 ne volitve leta 1938 ter zgradi
 močno farmarsko - delavsko
 stranko do predsedniških voli-
 tev 1940.

V Arkansasu se kuha plantažna stavka

Memphis, Tenn. — V vzhod-
 nem delu države Arkansas, kjer
 je Southern Tenant Farmers u-
 nija precej močna, se na bom-
 bažnih plantažah kuha nova
 stavka. Izbruhnila bo najbrž
 prve dni aprila, ko bodo ozele-
 nela bombažna polja — čas oko-
 pavanja. Stavko pripravlja u-
 nija farmarskih najemnikov, ki
 bo od plantažnikov zahtevala 10
 centov plače na uro in po deset-
 tih urah na dan 15 centov na u-
 ro ter unijako pogodbo. Od pro-
 šle jeseni je bilo izgnanih stotine
 družin s plantaž vseh unijskega
 pripadništva. Tem ljudem relif-
 na administracija noče dati no-
 bene pomoči in žive v velikem
 pomanjkanju in siromaštvu.
 Tudi zvezna administracija za
 naseljevanje na kmetijah se za-
 nje ne zmeni. Dne 13. marca je
 bila po nočnih jezdah ustrelje-
 na na domu prijatelja glavna
 unijaka priča proti vigilantom,
 ki so obstrelili dva unijaka čla-
 na pred par meseci.

Dvanajst in pol mili- jona brezposelnih!

Ameriška delavska fe- deracija poroča, da brezposelnost stalno narašča

Washington, D. C., 28. marca.
 —Ameriška delavska federaci-
 ja je včeraj poročala, da je 95,-
 000 delavcev izgubilo delo v fe-
 bruarju in število brezposelnih
 delavcev v Združenih državah
 je v tem mesecu poskočilo na
 12,500,000.

Poročilo se glasi, da industri-
 je še ne kaže nobenega življe-
 nja, da bi povečale število upo-
 slenih. Upošlenost se je neko-
 liko povečala na železnica, to-
 liko bolj je pa padla v stavbin-
 ski industriji in trgovini. Pri-
 čakovati je, da se ta in prihod-
 ni mesec izboljšajo razmere na
 farmah.

Federacija smatra vse relifne
 delavce — 3,853,000 pri fede-
 ralnih projektih WPA in 117,-
 000 pri federalnih projektih
 PWA — za brezposelne, ker de-
 lajo le začasno.

Avtna unija bojkotira Hearsta

Kenosha, Wis. — Tukajšnja
 unija avtnih delavcev pri Nash
 Motor Co. je na seji, katere se
 je udeležilo okrog 1100 članov,
 zaključila bojkotirati vse Hear-
 stove liste v tem okrožju. — Wis-
 consin News, Milwaukee Senti-
 nel, Chicago Herald & Exami-
 ner in Chicago American. Časo-
 pismni stavarjem pri Wiscon-
 sin Newsu je dala \$25 podpore
 in prav toliko kavčukarskim
 delavcem v Akronu.

Eden zagovarja ena- kopopravnost Nemčije

Garancija miru v Evro- pi je cilj angleške politike

London, 28. marca. —Zunanji
 minister Anthony Eden je v
 svojem govoru apeliral na
 Francijo in Nemčijo, naj revidi-
 rirata svoje stališče, da se tako
 ustvarijo pogoji za sporazum,
 na čigar podlagi naj bi se zasu-
 gural mir v Evropi. Pozval je
 Hitlerja, naj obljubi, da ne bo
 gradil utrdb ob francoski meji,
 Francija pa naj odneha in pri-
 stane na reševanje problemov,
 ki so ustvarili napeto situacijo
 med njo in Nemčijo.

"Evropa se bo pomirila, ako
 bomo nastopili proti Nemčiji
 kot enakopravni državi," je re-
 kel Eden. "Anglija je priprav-
 ljena razpravljati o Hitlerje-
 vem mirovnem načrtu, ki naj bi
 nadomestil lokarnski pakt,
 Francija pa naj podpre naše
 stališče v interesu evropskega
 miru."

Eden je dalje rekel, da doku-
 ment, ki so ga lokarnske dr-
 žave — Anglija, Francija, Italija
 in Belgija — prejšnji teden na-
 slovile Hitlerju, ni ultimat, tem-
 več načrt, na čigar bazi naj bi
 se reševali pereči problemi, ki
 jih je vrgla na površje remili-
 tarizacija Porenja.

Po Edenovem govoru se je o-
 glasil Lloyd George, britski pre-
 mier v času svetovne vojne. Zi-
 gosaj je predvidevano vojaško
 zvezo s Francijo in izjavil, da
 bo ta, če bo sklenjena, zapletla
 Anglijo v novo vojno. Ponvaril
 je vlado pred novimi militari-
 stičnimi konvencijami, o kate-
 rih so angleški državniiki raz-
 pravljali na zadnji konferenci
 s francoskim zunanjim mini-
 strom Flandinom. "Silene kon-
 vencie so Anglijo potisnile v
 vojno l. 1914," je rekel bivši
 premier. "Bivši vojaki se ne
 marajo ponovno boriti proti
 Nemčiji. Ne samo Hitlerjeva
 Nemčija, temveč tudi druge dr-
 žave krájjo mednarodne pogode-
 be in dogovore."

19 oseb ubitih v dveh letalskih nesrečah

Amecameca, Mehika, 28. mar-
 ca. — Štirinajst oseb, med te-
 mi nemški princ in njegova že-
 na, je izgubilo življenje zadnji
 četrtek, ko je veliko potniško
 letalo treščilo na zemljo v go-
 rovju v bližini tega mesta. Le-
 talo se je nekaj ur prej dvigni-
 lo z letališča v Mexico Cityju
 in poletelo proti Guatemali. Med
 žrtvami so štirje Američani, o-
 stali pa so bili evropski turisti,
 ki so nekaj dni prej dospeli v
 Mehiko.

Lyndhurst, Anglija, 28. mar-
 ca. — Štirje moški in ena že-
 nka so se ubili, ko se je pokva-
 rilo letalo, v katerem so se vo-
 zili, in padlo na zemljo.

"Tako sem utrujena, otrok
 moj, da niti roke ne morem
 vzdigniti."
 "O, ljuba mama, potem ti pa
 lahko povem, da mi je preje
 padla velika kristalna vaza iz
 rok."

Sloga predsednika Roosevelta govori na zborovanju, ki ga je sklicala uprava mladinske orga-
 nizacije v Washingtonu.

Dolina meseca

ROMAN

Spleti JACK LONDON—Preveval Vladimir Levstik

"Plima nastopa", je rekel Hastings, kažo na progasto bojo, ki je ob robu vode lahko nihala po prekopu navzgor.

Majcene bele hiše v Collinsvilleu, ki so se jim približevali, so izginile za nizkim otokom, dasi so dremali Montezumovi hribi s svojimi zleknjenimi, nizkimi, mirnimi črtami na okoliš vedno tako daleč za obzorjem kakor le kdaj.

Ko je "Skitalec" splaval skozi ustje Montezumovega prekopa v Sacramento, so pluli tik mimo Collinsvillea. Saxon je plosnila z rokami.

"Takšen je, kakor kup igračk, izrezanih iz lepenke," je dejala. "In ta gričevita polja ležijo zadaj kakor naslikana."

Pluli so mimo mnogih ribiških čolnov, ki so bili urejeni za stanovanja ribičem in njihovim rodbinam. Zasidrani so bili v ločju in ženske in otroci na njih so bili prav tako temnopolti, črnooki in tuji na oko kakor možje. Ko so pluli po reki navzgor, so jeli srečavati treblinike, ki so grebli pečene jezeve. Na vrhu jezev so bili npravljeni veliki, po sto in sto sežnjevi dolgi vrbovi plotovi, utrjeni z jeklenimi vrvmi in tisoči cementnih kock. Hastings jima je povedal, da vrbe naglo poženejo korenine, ki držijo pesek na mestu, tudi če je plot že strohnel.

"To mora stati vražje dosti denarja", je pripomnil Billy.

"A zemlja je vredna tega," je pojasnil Hastings. "Ta otoška zemlja je najrodovitnejša na svetu. V tem koncu je Kalifornija podobna Holandski. Človek ne bi mislil, a voda, ki plovemo po njej, je višja od površine otokov. In otoki so kakor preluknjani čolni — neprestano jih je treba utrjevati, krpiti in črpsti iz njih vodo, ponoči in podnevi. A to se poplačuje. Denar nosi."

Razen treblinikov, sveže nakopičenega peška, gostih vrbovih seči in Mounta Diabla, ki je ves čas štrlel na jugu, ni bilo ničesar videti. Kdaj pa kdaj jih je srečal kak rečni parnik, in višnjeve čaple so letale med drevjem.

"Zelo samotno mora biti tu," je menila Saxon.

Hastings se je zasmeljal, rekoč, da bo kmalu drugačnih misli. Veliko jima je pripovedoval o zemljiščih ob reki in čez nekaj časa je jel govoriti o zakupniškem poljedelstvu. Saxon ga je bila spravila na ta predmet, ko je nekaj omenila o zemlji lačnih Anglosasih.

"Zemljake svinje!" je hlastnil. "Tak je naš sloves v tej deželi. Kakor je rekel nekoč star farmar profesorji na kmetijski poizkusni postaji: 'Nezmislno je, da me hočete učiti poljedelstva. To učenost imam vso v malem prstu. Mar nisem izmogljal treh farm?' Ljudje njegovega kova so ugonobili Novo Anglijo. Tam zadaj se izpreminjajo cele pokrajine v puštinje. Pregledoval sem vse apške — farme v New Yorku, New Jerseyu, Massachusettsu, Connecticutu. Cena, ki jo zahtevajo zanje, ne bi zadovoljila niti za zboljšave, zemlja je pa seveda zastojna."

"In prav to, isto izropavanje in zasvinjavanje zemlje, se vrši tudi drugod, po vsej deželi, v Texasu, v Missouriju, v Kansasu in tu v Kaliforniji. Vzemimo zakupno farmarstvo. V svojem kraju poznam ranč, kjer je bila zemlja vredna sto pet in dvajset dolarjev oral. In v razmerju s to ceno se je obrestovala. Ko je stari umrl, jo je dal sin nekemu Portugalcu v zakup in se preselil v mesto. V petih letih je Portugalce posnel smetano in osušil vime. Nato so oddali farmo drugemu Portugal-

cu, za tri leta; zdaj je dajala komaj še četrtno prvotnega pridelka. Tretjega Portugalcja, ki bi se bil ponujal za najemnika, ni bilo. Zemlja je bila izmogljalna, nič ni bilo ostalo. Petdeset tisoč je bil vreden ranč, ko je stari umrl. Nazadnje je sin dobil zanj enajst tisoč. Da, videl sem zemljo, ki je donosala izprva dvanajst od sto, po petletnem posnemanju smetane pa samo še enega in četrto odstotka.

"Takisto je v naši dolini," se je oglašila gospa Hastingsova. "Vse farme propadajo. Na primer Ebellova, — kaj, tovariš?"

Soprog je vneto prikimal. "Ko sva spoznala to imetje, je bilo pravi farmaraki raj. Imelo je ribnjake in jezera, krasne košenice, sočne travnike, vinske gorice, na stotine oralov dobrih pašnikov, nebeške borove in hrastove gozde, zidan rastlinjak, zidane skednje, zelenjavnike — oh, ure in ure bi lahko pripovedovala pa ne bi mogla vsega popisati. Ko je gospa Ebellova umrla, se je družina razkropila in začelo se je oddajanje v najem. Danes je vse to razvalina. Drevje so posekali in prodali za drva. Samo majhen košček vinograda je ostal, ki še ni zapuščen — tolkšen, da daje vino za sedanjega italijanskega najemnika, ki ima na ostankih zemlje siromašno, klavarno mlekarijo. Jokala sem, ko sem lani jezdila tam okoli. Nekdanji krasni sadovnjak je zdaj strah pogledati. Njive so se vrnile v divje stanje. Ker niso snazili žlebov, je voda uhajala čeznje, strešno tramovje je sprnelo in veliki zidani skedenj se je sesul. Enako se je zgodilo z delom rastlinjaka — drugi del imajo za kravji hlev. In hiša — saj ni besed, da bi jo popisale!"

"To je postalo pokle," je nadaljeval Hastings. "Ljudje, ki se selijo s farme na farmo. Najamejo jo, ji v nekaj letih izmoglajo ves sok, nato gredo dalje. Oni ne delajo tako kakor inozemci — Kitajci, Japonci in vsi ostali. Večina njih je lena, potepuška, beraška bela svojati, ki ne dela drugega kakor to, da izžema zemljo in se nato seli drugam. Zdad pa poglejte Portugalce in Italijane v naši deželi. Oni so drugačni. Oni pridejo k nam brez belica v žepu in delajo pri rojakih, dokler se ne nauče jezika in ne spoznajo tukajšnjih razmer. Seliki pa niso. To, česar se jim hoče, je svoja zemlja, ki bi jo mogli ljubiti, negovati in ohraniti. A kako naj jo dobe? Varčevanje ob piči mezdji je počasen način. Druga pot je hitrejša. Vzamejo si zemljo v zakup. V treh letih izmoglajo iz tujega zemljišča toliko, da se lahko sami naselijo za vse življenje. To je svetoskrunstvo, pravo posiljevanje zemlje; a kaj de? Taka je navada v Združenih državah."

Nenadoma se je obrnil k Billyju.

"Poglejte, Roberts. Vi in vaša žena iščeta svojega koščka zemlje. Strašno je potrebita. Nu, čujta moj svet. Hladen je in neusmiljen, a dober. Postanite zakupni farmar. Najmite kako kmetijo, kjer so stari trti, sinovi in hčere pa pregospodski, da bi se jim moglo živeti na deželi. Nato jo izmoglajte. Izemite iz zemlje poslednji dolar, ne zboljšajte ničesar, in čez tri leta boste imeli toliko, da boste lahko plačali farmo, ki bo vaša last. Nato začnite nov list in ljubite svojo zemljo. Hranite jo. Sleherni dolar, ki ga potrosite zanj, vam bo dvojno obrodil. In skrbite za to, da ne bo na vaši kmetiji nobene stare šare. Naj bo konj ali krava, prašič, kokoš ali robidov grm — pazite, da bo vse čiste pasme."

"A to je brezbožno!" je vzklila Saxon. "To je hudoben svet!"

(Dalje prihodnjik.)

fanteriste ki so ležali pred nami na bojni črti v strelskih jarkih.

Komaj se je prikazalo solnce na vzhodu, je tišino prekinilo grmenje topov in regljanje strojnih pušk, da se je kar zemlja tresla. Ruska pehota je bila v gozdu in sipala kroglice na nas kakor iz škafa; mislil sem že, da ne bo nihče ušel iz te višre. Naš poveljnik ni videl nobene ruske topniške baterije, a vseeno smo streljali. Medtem se je pripravila ruska infanterija na naskok in pričeli smo jo bombardirati in tako odbili napad. Kroglice, ki so jih metali ruski topovi, so frčale nad našimi glavami in padale na tla daleč v ozadju. Nato so se oglašile še druge ruske baterije in poveljnik je ukazal umik. Zavedal se je nevarnosti, ki nam je pretela.

Mi smo bili veseli, ker smo ušli iz pekla. K nam je prišel neki general s svojim štabom, ki se je tudi moral umakniti. Pri umikanju smo bili zelo previdni, kajti gledati je bilo treba na vse strani. Ko smo prišli na rob gozda, je zagrmljal salva iz ruskih pušk. Takoj smo postavili top na pozicijo in začeli streljati. Oddali smo več krogel, nakar je streljanje na drugi strani utihnilo. Tam so bili kozaki, ki so nas hoteli napasti od zadaj, a so se premislili in umaknili.

Nato smo spet nadaljevali pot, ki je držala v dolino in potem v hrib. Komaj smo dospeli na vrh, se je top za nami oglašil. Hitro smo jo udili pod hrib kjer smo se skrili, nad našimi glavami pa so še vedno frčale granate in šrapneli. Ndaleč stran je bila naša infanterija in nad njo smo opazili ruski aeroplan. Začeli so streljati, da ga zbijejo na tla, toda kroglice ga niso zadele.

Popoldne je bila bitka končana in naša armada se je morala hitro umakniti. Povedali so nam, da so na naši strani velike izgube in da so Rusi zajeli več avstrijskih kolon. Od mesta Tomašev je držala cesta proti jugu in sovražna artilerija je imela to cesto pod kontrolo. Neka velika šola v tem mestu je bila natrpana z našimi ranjenci, toda na to šolo so pričeli Rusi sipati kroglice, ki so ubile večino ranjenecv. Rešili so se samo tisti, ki so še lahko hodili.

Na glavni cesti sta ostali dve topniški bateriji, ki sta streljali na sovražnika, da so se druge avstrijske čete lahko umikale. Ruska baterija je kmalu odkrila avstrijske pozicije in jih pričela bombardirati. Od šeste baterije so rešili samo en top, vse druge so ruske kroglice uničile. Topničarji so hitro zasedli konje in pribegli k nam. Povedali so nam, da so ruske granate in šrapneli kar metali vojske in konje v zrak. Ranjenci so kričali, a nihče jim ni mogel pomagati. Samo eden častnik se je rešil, vsi drugi pa so bili ubiti ali ranjeni na bojišču. Mi smo kar naprej bežali in šele okrog polnoči smo se ustavili pri neki vasi.

Zgodaj zjutraj naslednjega dne smo bili že na novi cesti. Povsod smo videli požare, ki so jih zanetli Rusi. Častniki so nam povedali, da smo že blizu avstrijske meje in da bomo tam dobili pomoč. Do meje smo prišli že pred-poldnem, toda pomoči nismo nikjer videli. Kmalu je prišlo poročilo, da nam sledi armada ruske konjenice. V bližnjem gozdu se je pričela zbirati naša konjenica in se pripravljati, da odbije naskok sovražnika. Na nasprotni strani je bila velika planjava.

Popoldne so tri naše baterije zasedle pozicije za nizkim hribom in pričele streljati. Grmeljo je, da se je vse treslo. Pred nami so bili oddelki infanterije, ki so tudi otvorili ogenj. Na nasprotni strani se je glasila ruska baterija, toda streljanje je kmalu prenehalo. Sovražnik je uvidel, da nismo izgubili vseh topov in je ustavil bombardiranje. Sam poveljnik našega regimenta se je udeležil te bitke. Videl sem ga prvič na fronti, kjer je bilo nevarno, drugače se je držal v ozadju.

(Dalje prihodnjik.)

Harris Down:

V NOČI

Doktor Barrymore je stopal počasi po slabotno razsvetljenih stopnicah proti svojemu stanovanju. Iskal je v žepu sveženj ključev in zaspano živčalo melodijo iz "Traviate". V operi je bil.

Zelezni križi v oknu stopnišča so se črno odražali od nekoliko svetlejšega ozadja. Ura v bližnjem zvoniku je pravkar odbila pol dveh.

Ko je dr. Barrymore obetal na zadnji stopnici, je opazil pred vrati svojega stanovanja črno postavo, ki se je stiskala med podboje. V poketmi je razločil sled, tuj obraz s tako čudnimi, za vse odločenimi očmi. Ustrašil se je tega bledega obraza, toda samo za trenutek, potem pa se mu je zadel strah smešen in neumen. Saj je bilo naravnost otročje, da se je zbal v boljši londonski hiši od pol dveh zjutraj neznanega človeka.

Neznanec je tedaj proseče iztegnil roko:

"Gospod doktor, moji ženi je postalo izenada slabo. Takoj sem se spomnil na vas. Čakal sem vas že precej dolgo. Pomagati mi morate, gospod doktor!"

Njegov glas je drhtel. Možak se je opotekal in moral se je opreti ob zid, da ni padel. Njegov obraz je bil kar zelenkast in zdravnik je bral na njem strah, grozo.

Dr. Barrymore ga je molke opazoval in kimal. Da, po moževem obrazu je sklepal, da mora biti v resnici nekaj resnega. Ze se je obrnil in utaknil šop ključev v žep.

"Kako se pa pišete?"

"Lindsay," je odgovoril glas pred njim in potem drhte nadaljeval: "Tu v hiši stanujem, na drugi strani dvorišča. V podstrešni sobi, prvo nadstropje. Časi so slabi."

"Kaj pa je prav za prav vaši ženi?"

Bila sta že na dvorišču. Mesec je pošastno lizal tlak.

Lindsay je odprl težka vrata onstran dvorišča in jih potem spet zaklenil. Tu zadaj ni bilo nobene luči. Žepna svetilka je vzplamtel in svetila lesene stopnice, ki so zaškrpale pod njima.

Brezmejna tišina in tema baročne hiše sta moreče stiskali dr. Barrymoreu senca. Očresel se je vznemirljivih misli in ponovil svoje vprašanje: "Kaj pa je prav za prav vaši ženi?"

Lindsayev glas, ki je bil prej hripav, izgubljen, je postal zdajci drugačen. Tuj, trd, uporen. "Srčne krče ima in duši jo."

Dr. Barrymore ni opazil te izpremembe v glasu. Njegove misli so se čedalje bolj izgubljale. Prepozno bo že za ubogo ženo. Srčni krči... Oči so se mu skoraj zapirale od utrujenosti. Da seveda, ko je moral že toliko noči prebedeti! Toda počasi se je pokazal uspeh teh noči. Njegovo ime je postalo znano v milijonskem mestu. Toda tudi njegovi lasje so se zredčili in srebrno sivih je bilo čedalje več.

"Tu je!" je dejal hripavo in odsekano Lindsay. Odprl je neka vrata in prosil zdravnika naj vstopi.

Tesna soba. V kotu je stala železna postelja. V drugem kotu je kazalo poševno okno kos neba. Na sredi je bila majava miza in svetilka na njej je vse blede osvetljevala. V postelji je ležala majhna, kakor vosek blede ženska. Njene oči so bile neprirodno velike in strmele so v strop.

Zdravnik je ženo preiskal. "Kako dobro igra," si je dejal Lindsay. Človek bi bil skoraj res mislil, da je na smrt bolna". V njegovih očeh je bilo zrasla. Vse bo uredila, da bo prav, kakor je obljubila. Da bi le že imela zdravniškovo denarnico in prstane! Vsek izmed njih je vreden celo premoženje.

Kako dolgo traja preiskava! Če bi zdajle stopil k mizi in udaril. Ne bi se moglo ponesrečiti. In potem bi bilo strašno bde konec. Spet bi lahko oba zaživela kakor se ljudem spodobi.

Toda dolgo je trajalo, preden ga je Vicky pregovorila. Nekaj je bilo v njem, kar mu je branilo, da bi človeka ubil. Toda Vicky je znala zlomiti njegov odpor. Zagrozila mu je, da ga bo zapustila. To bi bilo najhujše!

V kotu je ležalo kladiivo. Lindsay ga je uporno, postrani opazoval, kakor bi se meril s sovražnikom. Doktor je stopil k mizi in vzel iz žepa beležnico. Njegov obraz je bil blede in resen. Mimo grede je pogledal Vicky, ki je ležala trda, kakor mrtva v postelji. O, kako je znala igrati. Še celo zdravnik, tega izkušnega, znanega zdravnika je premotila.

Dr. Barrymore se je sklonil čez mizo in začel pisati recept.

Zdaj! Lindsayu so začele drhteti roke. Ves je zatrepal. Jezik se mu je ves suh lepil na nebo in za trenutek je obupano zahrepenel po kozarcu vode. Potem se je spomnil zeleneke travnika, kjer se je v otroških letih točkokrat igral.

Zdravnik je pisal z zlatim polnilnim peresom. Soj svetilke se je lesketaje odbijal od rumene kovine. Ta nepomembni, zahrtni lesket je razdražil Lindsaya. Tedaj je izenadoma zagorel v njem pohlep. En sam skok. Kladiivo je zagrabil s koščeno pestjo, neka tuja sila je dvignila njegovo roko in težko železo je udarilo na zdravnikov tlak.

Dr. Barrymore se je zgrudil. Niti krikniti ni. Miren, negiben je obležal na tleh.

Pohlepno mu je Lindsay prebrskal žep. Denarnica! Denar! Prstan! Ura! Več je bilo, dosti več, kakor je pričakoval. Z divjim zmagošnjem v očeh je skočil k postelji in pokazal ženi v krčevito stianjenih rokah ves plen.

Ona pa se ni zgenila. Samo rahel drget je videl na njenem obrazu. Lindsay je strmel in sam ni vedel, kdaj so se mu odprla usta. Potem jo je stresel in krčevito zahtel. Zmeraj s istim visokim, spačenim glasom je ponavljal njeno ime. In njen, komaj razumljivi glas je stokal: "Zdravnika — prosim — hitro — zdravnika — u... u... u... mi... ram!"

Izraz nepopisne smrtno groze se je lesketal na njenem obrazu. Ne dolgo. Potem se je izenada vzpela visoko, zelo visoko in omahnila s strašnim krikom nazaj. Vse v sobi je utihnilo.

Lindsay je molke strmel v svojo ženo. Potem se je zavalil čez posteljo.

Na tleh je ležala zlata ura, zmečkani bankovci, denarnica, zlato polnilno pero in vsi lesketajoči se, dragoceni prstani. Svetilka je medlo plapolala. Lasje dr. Barrymorea so se na čelu zavihnili. Majhna plesča se je pokazala.

Ura na zvoniku je odbila dve in veter, ki že naznanja jutro, je piskal med tramovi.

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveta"? Podpirajte svoj list!

Kongresnik C. J. Bell je bil soureja.

VULCANIA ODPLULA S POULISTO

Parnik Vulcania Italijanske je zapustil luko prošle sobote. Azores, Lisbon, Gibraltar, sredozemske luke. Na parniku 1140 potnikov, to je najvišja vsota, ki jo je kdaj dosegel katerikoli parnik na potu v Evropo iz New Yorka v tem letu in skoro dvakrat toliko kot jih je katerikoli parnik v letu 1936 katerekoli prekomorske linije.

Po poročilu Arnolda Polanco, upravitelja te Italijanske linije New Yorku, so bila vprašanja vse velika za akomodacijo na preloženem parniku Vulcania še posebej v turističnem razredu. Vulcania odplula je pot s 425 potniki turizma razreda in po njegovem mnenju je tole šele predsezonski prihodek, tovanja v dežele ob sredozemnem morju.

JOSEPH LESKOVAR, 420 High Street, Racine, Wis.

Želodčno Zdravilo Iskreno Priporočano

Chicago, Ill. — "Trinerjevo gro vino jemljim, kadarkoli trpim na toččnih ali prebavnih nerednostih lahko ga iskreno priporočam vsakomur." — Mrs. Susanna Pavla. delati poizkusov s kakim drugimi vajinim sredstvom. Jemljite Trinerjevo grenko vino, ki je tekmo nastal 44 let dokazalo, da je najboljši zdravilo proti zaprtju, plinom, bemu teku, glavobolu, nemirni spanju in podobnim težavam. Pri lekarnarjih.

TRINERJEV ELIKSIR GRENKEGA VINA

Joseph Triner Company, Chicago

KNJIGE S. N. P. J.

Pri Prosveti oziroma Knjižnici S.N.P.J. imamo na rokah le nekaj dobrih knjig in če kateri naš naročnik, sedaj je čas zato: The Native's Return... Ameriški Slovenci, stane... Slovensko-Angelska Slovnica... Zgodovinski... Zakon Biogenetike... Pater Malaventura v kabareti... Jimmie Higgins... Hrbtenica, igra... Med brati, igra... Denar in naročilo pošljite na Prosveta

2657 S. Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vaitnice, časopise, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugo.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Člani sme, unjake dele prve vrste.

Plašite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE, Telefon Rockwell 4904, CHICAGO, ILL.

Tudi se dajo na željo dati na voljo za posojilo.

Herman Drobesch (New Waterford, Kanada):

Moji spomini iz svetovne morije

Proti večeru smo dospeli v neko mesto, kjer je bila tovarna sladkorja. Šli smo v skladišče, kjer je bilo stotine vrečk sladkorja. Pred nami so bili že drugi, ki so pobrali dosti sladkorja; bilo ga je toliko po tleh, da smo do kolen gazili po njem. Ruski topovi so u-moknili in zato smo se tu nekaj časa ustavili in odpočili. Dobili smo tudi kosilo, ob enajstih zvečer pa smo se spet podali na pot.

Dne 9. septembra smo bili spet alarmirani. Ze zgodaj zjutraj smo morali odriniti naprej, kajti prihajala so poročila, da Rusi napredujejo na vzhodni in zapadni črti. Pozno ponoči smo se ustavili pred neko cerkvijo. Bili smo tako izmučeni, da smo kar poleg konj počepali po tleh in zaspali.

Naslednje jutro so nas strah dramele in vsakemu so pojasnile, da je sovražnik v bližini in da se moramo takoj pripraviti na odhod. Konje so napojili in nam so dali nekaj črne kave. Kruha in drugih živil ni bilo, toda z mesom smo bili dobro preskrbljeni. Naš mesar je vedno ušel kako kravo ali vola na polju, da ni bilo treba stikati po hlevih. Zmankalo nam je tudi ovsa in smo morali konje krmiti samo s senom. Jaz sem svojega konja izgubil, kar je bilo dobro, kajti rešen sem bil ene skrbi.

Ko se je zdanilo, smo imeli že nekaj kilometrov za seboj. Huzarji so nam javili novico, da je avstrijska armada pri Lembergu ujela več tisoč Rusov in zasledila veliko število topov in bojnega materiala. Ta novica nas je razveselila, toda pozneje smo izvedeli, da je bilo ravno narobe: Avstrijci so izgubili več tisoč mož in morali so se umakniti.

Kmalu smo izvedeli, da nas Rusi oblegajo na treh straneh. Bilo je sicer vse tiho, ali prav ta mir nas je vznemirjal. Ena baterija od petega polka je začela streljati, a je takoj dobila odgovor kar s treh strani. Morala se je v naglici umakniti in ni utegnila vzeti s seboj niti topov. Rešila je sako enega, kajti če bi se bila o-

botavljala, bi bilo vse možno ubito. Za seboj je pustila tudi dvanajst vozov, naloženih z municijo, kar je bilo za avstrijsko armado precej velika izguba.

Zvečer se je naša baterija ustavila v gozdu. Ndaleč stran smo videli goreti nekaj ognjev, a se ni nihče brigal za to. Tudi mi smo napravili nekaj ognjev pod drevesi, okrog katerih smo polegli. Ponoči se je pa vseeno eden od naših stražnikov približal ognjem na nasprotni strani in opazil je Ruse. Ti bi bili nedvomno skočili proti nam, a so nas smatrali za Ruse. Stražnik je takoj obvestil našega poveljnika in kmalu smo bili vsi na nogah. Pomaknili smo se nekaj kilometrov dalje v gozd. Mi sploh nismo hoteli naskočiti Rusov, ker smo vedeli, da so v premoči.

Konji so bili upreženi pri to-povih vso noč. Ko se je pričelo daniti na vzhodu, smo se premaknili in zasedli nove pozicije. Bili smo še vedno v gozdu, neprikladnem prostoru za topništvo, ker se ni videlo nikamor. Nahajali smo se prav na koncu levega krila na zapadni strani, kaka dva kilometra juž-njo od mesta Tomašev. Tisto jutro smo videli tudi naše in-